

CONSTRUIR NOVES REALITATS MATERIALS

Fer el salt: cooperativisme i economia solidària. Aproximació experiències bàsiques i experiències actuals

**Coord. Anna Penyalver, Raül Beltran i Tòfol Cruz
Comú i El grillo libertario, Castelló de la Plana, 2012.
246 pàgines, 10 euros.**

Des dels inicis de la crisi econòmica l'any 2008 l'interès envers les alternatives al sistema de producció capitalista ha augmentat de forma palpable. Grups de consum, bancs del temps, banca ètica i cooperatives en són alguns exemples. La recerca d'escletxes legals per viure pràctiques autogestionàries en l'àmbit de l'economia ha avivat especialment l'interès pel cooperativisme com a model des del qual construir noves realitats col·lectives. Aquesta creixent disposició per descobrir i practicar unes altres fórmules productives també s'ha traduït en l'edició de diversos materials com ara els treballs audiovisuals *La voz del viento, semillas de transición* (Pons, 2013), *Stop! Rodando el cambio* (González de Molina; Ordóñez de Tena, 2013), o els llibres *Crisis capitalista y economía solidaria* (Laville; García, 2009), *Cooperativisme contra la crisi* (Pujol, 2011) i *La autogestión viva* (Carretero, 2013).

Dins d'aquest ventall de materials sobre l'autogestió de l'economia destaquem una edició d'escassa difusió si parem atenció al coneixement útil que hi conté. Es tracta del llibre *Fer el Salt: cooperativisme i economia solidària* a càrrec del grup de treball «Coopera que és la pera», estretament vinculat als moviments socials de Castelló de la Plana. Com

expliquen els autors, el text s'emmarca dins de les primeres Jornades de Cooperativisme i Economia Solidària, celebrades el passat 2012 —Any Internacional del Cooperativisme— a la capital de la Plana.

El llibre es divideix en tres blocs que des de la teoria ens traslladen a la quotidianitat de diferents models basats en la cooperació. A més de posar a disposició del lector sabers històrics i contextuals, pretén incitar a la pràctica oferint al lector els coneixements necessaris per engegar el propi projecte cooperatiu. Aquesta publicació posa sobre la taula el cooperativisme com a oportunitat per a combinar la posada en marxa d'alternatives econòmiques al capitalisme amb la fidelitat als valors que promouen els moviments socials: cooperació, suport mutu, autogestió, horitzontalitat. Es tracta, per tant, d'una proposta per a estimular i reflexionar experiències que acoblen modes de vida amb modes de lluita dins el plural camp que dissenteix del benefici com a objectiu de qualsevol empresa col·lectiva.

El primer bloc presenta el gruix teòric, a partir de les aportacions d'Anna Penyalver i Raül Beltran, membres del grup «Coopera que és la pera». S'aborda l'anàlisi històrica del

cooperativisme, la conceptualització de l'economia social i solidària, i la seua contextualització dins de les singularitats de la present crisi econòmica. Ja des dels inicis es plantegen els dilemes i obstacles del cooperativisme i l'economia solidària, i es passa de la mera descripció a la reflexió i l'anàlisi crítica. A més, sense caure en propostes idealitzadores de les fórmules cooperatives s'apunta al potencial d'aquest model: gestió democràtica, suport mutu, relació amb la comunitat, etc.

Dins de la conceptualització de l'economia social els autors encomanen a l'economia solidària majors potencialitats, ja que parteix del mateix tronc comú però recupera els plantejaments més transformadors de les relacions econòmiques. De fet, dins d'un diagnòstic del cooperativisme trobaríem desenes d'iniciatives sense aspiracions emancipadores o que, fins i tot, garanteixen activitats econòmiques estratègiques per al capitalisme. Tal com expressen els propis autors és en el camp de l'economia solidària on s'albira major força de canvi, tant per pretendre establir relacions laborals més justes com per les seues activitats productives; de fet hi participa un model productiu antagònic a la matriu capitalista hegemònica que té

la recuperació del vincle comunitari com a mitjà. Així, entenen el cooperativisme i l'economia solidària com el corrent que beu dels principis més substantius de l'economia, entesa com a regulació de les activitats amb què les societats humanes proveeixen la sustentació material per a la reproducció de la vida.

El segon bloc recull la informació necessària per desenvolupar un projecte cooperatiu en el marc legal valencià, a partir de la ponència del taller del docent Iñaki Martín realitzat a les citades jornades. A més, dins d'aquest bloc trobem l'article d'Ivan Miró «El quart impuls» (publicat prèviament, però de forma no íntegra a la revista *Nexe* n° 26) on aborda l'oportunitat del cooperativisme amb la centralitat que hi té el treball immaterial en la crisi capitalista. Ivan Miró forma part de la cooperativa La Ciutat Invisible —ubicada al barri barceloní de Sants—, un viver d'iniciatives per estendre un cooperativisme de marcat caràcter autogestionari.

D'aquests dos blocs de la publicació destaquem algunes idees força que travessen la majoria dels texts. En primer lloc, subratllem la relació entre cooperativisme i moviments socials. Si es tracta de practicar el coo-

perativisme com a fórmula plausible de democràcia econòmica i exemple d'una nova realitat emancipadora, tant Raül Beltran, Anna Penyalver com Ivan Miró, entenen que cal inscriure aquest nou impuls cooperativista dins del camp dels moviments socials en disputa al capitalisme. Hi ha la confiança que aquesta adscripció pugui garantir les aspiracions alliberadores de la cooperació o bé obstaculitzar que hi siguin desactivades.

En segon lloc, citem una reflexió pel seu caire transcendent, ja que competeix a les mateixes relacions socials generades pel model econòmic hegemònic, fill de les teories neoclàssiques i, per tant, als valors de les persones que vivim el seu domini. Sota el puixant —i polaritzat— debat competència *versus* cooperació subjau la necessitat de desmuntar el mite de l'*homo economicus* i demostrar mitjançant pràctiques materials que el suport mutu i la cooperació són consubstancials a la vida humana. En aquest sentit, els autors aposten pel cooperativisme com a mitjà per generar unes xarxes de sociabilitat que —si més no embrionàriament— demostrin que un altre model és possible. En aquest punt cal emfatitzar les aportacions essencials del filòsof Karl Polanyi (1886-1964) en el camp de

l'antropologia econòmica, citades per Raül Beltran, i el debat entre substantivisme i formalisme. A partir del treball de Polanyi es desmunta el mite de la universalitat de les conductes mercantils. Com a exemple clarivident s'esmenta la mateixa reproducció de la vida, amb les cures com el seu matalàs imprescindible, i les relacions socials sobre les quals es basteix, resistents a aquesta lògica instrumental tot i els intents per mercantilitzar-les. De fet, l'interès pels treballs de Polanyi ha revifat en aquests últims anys amb la publicació de la seua obra *Los límites del mercado* (Polanyi, 2014), ja que la seua crítica a l'economia ortodoxa nodreix d'arguments el camp divers del cooperativisme i l'economia social davant els envits de l'economia del mercat per ocupar totes les esferes de l'activitat humana.

El tercer i darrer bloc inclou divuit entrevistes a diferents projectes cooperatius de diversos àmbits (educació, consum, serveis, cultura, etc.) i de diferents generacions. Cal assenyalar els alt i baixos d'aquest apartat respecte al contingut d'algunes entrevistes, igualment destaca la sinceritat d'algunes aportacions en endinsar-se en els problemes personals generats al si del treball cooperatiu i autoges-

tionari. És just aquesta sinceritat la que aporta els elements més substancials per a la discussió i l'anàlisi de les dinàmiques internes i externes d'aquestes iniciatives, i proporciona suficients elements reflexius per internar-se en les debilitats i fortaleces, les amenaces i oportunitats, de l'autogestió de l'economia com a alternativa plausible dins del capitalisme.

Al capdavant, la centralitat del problema no rau en l'elecció entre una economia estatal o una de mercat, o una barreja d'ambdues. Si es tracta de cercar alternatives més enllà d'aquest dilema, aquest llibre mostra com dins del camp del cooperativisme i l'economia solidària continuen germinant pràctiques autogestionàries. Més enllà de l'afirmació de Hobbes «L'home és un llop per a l'home», i de la visió de l'Estat com a institució suavitzadora d'aquesta salvatge competència, hi ha tot un magma de pràctiques transformadores. Pensem que la vigència d'aquest model just en aquest temps travessat per l'atur i la precarietat planteja noves oportunitats transformadores. Aquest llibre n'és una mostra.

Sergi Salvador Peris
Casal Popular de Castelló

Referències

- CARRETERO, J. L.** (2013): *La autogestión viva*, Queimada, Madrid.
- LAVILLE, J. L. i J. GARCIA** (2009): *Crisis capitalista y economía solidaria*, Icaria, Barcelona.
- POLANYI, K.** (2014): *Los límites del mercado*, Capitan Swing, Madrid.
- PUJOL, J.** (2011): *Cooperativisme contra la crisi*, Fundació Pere Ardàca, Barcelona.
- PONS, C.** (dir.) (2013): *La voz del viento, semillas de transición*, Mosaic Project, Espanya i França. A: <<http://www.lavozdelviento.org/>>.
- GONZÁLEZ DE MOLINA, A. i B. ORDÓÑEZ DE TENA** (2013): *Stop! Rodando el cambio*, La Semilla Producciones, Espanya. A: <<http://rodandoelcambio.es/>>.

